

**AKSIZ SOLIG'I TO'LANADIGAN TOVARLAR VA ULAR UCHUN
BELGILANGAN SOLIQ STAVKALAR TAHLILI.**

Abdurashidov Abdusamad Abdurahmonovich

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti

1-bosqich tayanch doktoranti.

Email: aabdurashidovvv@gmail.com

Tel: +998(33) 344 97 61

Annotatsiya: Ushbu tezisda ayni vaqtda O'zbekiston Respublikasida aksiz solig'i to'lanadigan tovarlar va ushbu tovarlar uchun belgilangan soliq stavkalari haqida ma'lumot beriladi, shuningdek aksiz solig'ining O'zbekiston Respublikasi soliq tizimida tutgan o'rni va ahamiyati haqida alohida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: aksiz solig'i, soliq siyosati, soliq tizimi, soliq stavkalari, soliq bazasi, byudjet daromadlari, aksiz solig'i to'lanadigan maxsulotlar, aksiz solig'i ahamiyati.

Abstract: This thesis provides information about the goods subject to excise tax in the Republic of Uzbekistan and the tax rates established for these goods, as well as the role and importance of excise tax in the tax system of the Republic of Uzbekistan.

Keywords: excise tax, tax policy, tax system, tax rates, tax base, budget revenues, excisable products, the importance of excise tax.

Kirish: Aksiz solig'i davlat byudjetining barqarorligini ta'minlash va ayrim mahsulotlar iste'molini nazorat qilishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu soliq turi, odatda, ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan mahsulotlar, masalan, alkogol, tamaki va boshqa tovarlar uchun mo'ljallangan. Aksiz solig'i o'ziga xos xarakteristikalariga ega bo'lib, iste'molchilarga maqsadli ta'sir ko'rsatib, ularning tanloviga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, aksiz solig'i

iqtisodiy va ijtimoiy siyosat vositasi sifatida keng qo'llanilib, davlatga iste'molni tartibga solish va sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantirishda yordam beradi.

Aksiz solig'i davlat byudjetiga tushumlar keltiruvchi asosiy soliq turlaridan biri bo'lib, uning hisoblash va to'lash tartiblarini to'g'ri tashkil etish davlat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayni vaqtda O'zbekistonda ham aksiz solig'i budjet mablag'larini shakllantirishda juda muhim ahamiyatga ega. 2025-yil holatiga ko'ra O'zbekiston Respublikasida tamaki mahsulotlari, alkogol mahsulotlari, neft mahsulotlari, energetik va tetiklantiruvchi ichimliklar shuningdek, tarkibida shakar yoki boshqa shirinlashtiruvchi yoki xushbo'ylashtiruvchi moddalar mavjud bo'lgan va iste'mol qadog'iga qadoqlangan gazlangan va gazlanmagan ichimliklar hamda shakar uchun to'lanadi. Hozirgi vaqtda aksiz to'lanadigan tovarlar uchun aksiz solig'i stavkasi quyidagicha belgilangan.

Tamaki mahsulotlariga doir soliq stavkalari

T/r	Tamaki mahsulotlari turlari	Soliq stavkalari	
		import qilinganda	ishlab chiqariladigan
1.	Filtrli, filtrsiz sigaretalar, papirosalar, sigarillalar (sigaritlar), bidi, kretek	2025-yil 1- yanvardan: 330 000 so'm/1 000 dona	2025-yil 1- yanvardan: 300 000 so'm/1 000 dona
		2025-yil 1-iyuldan: 340 000 so'm/1 000 dona	
2.	Sigara	20 000 so'm/1 dona	
3.	Chilim uchun tamaki	600 000 so'm/kg*	
4.	Chekiladigan, o'rama tamaki	600 000 so'm/kg	

5.	Chaynaladigan, hidlanadigan va shimiladigan tamaki	382 000 so'm/kg
6.	Qizdiriladigan tamaki tayoqchasi, qizdiriladigan tamakili kapsula va tarkibida tamaki mavjud bo'lgan o'xshash tamoyil bilan foydalaniladigan boshqa mahsulotlar	450 000 so'm/kg
7.	Nikotinli tamakisiz snyus	154 000 so'm/kg
8.	Tarkibida nikotin mavjud bo'lgan suyuqlik (kartrijlarda, rezervuarlarda va elektron sigaretlarda foydalanish uchun boshqa konteynerlarda)**	2 000 so'm/ml

Alkogol mahsulotlariga doir soliq stavkalari

T/r	Alkogol mahsulotlari turlari	Soliq stavkalari (1 litr uchun)	
		import qilinganda	ishlab chiqariladigan
1.	Oziq-ovqat xom ashyosidan rektifikatsiyalangan etil spirti, rektifikatsiyalangan va	15 000 so'm	

	efiroaldegidli fraksiyadan texnik etil spirti va etil spirtining boshlang'ich fraksiyasi, shuningdek don distillyati (bundan texnik spirtni olish uchun sarflangan etil spirtining boshlang'ich fraksiyasi mustasno)		
2.	Aroq, konyak va boshqa alkogol mahsulotlari (aksiz to'lanadigan tovar tarkibidagi suvsiz etil spirtining 1 litri uchun, bundan 3 va 4-bandlar mustasno)	76 000 so'm	44 000 so'm
3.	Vino:		
	tabiiy ravishda achitilgan tabiiy vinolar (etil spirti qo'shilmagan holda)	14 000 so'm	5 000 so'm
	boshqa vinolar, shu jumladan vermut	20 000 so'm	6 000 so'm
4.	Pivo	6 000 so'm	2 000 so'm

**Neft mahsulotlari va boshqa aksiz to'lanadigan tovarlar va
xizmatlarga doir soliq stavkalari**

T/r	Tovarlar nomi	Soliq stavkalari	
		2025-yil 1-yanvardan	2025-yil 1-apreldan
1.	Neft mahsulotlari:		

	AI-80 va undan yuqori benzin	340 000 so'm/tonna	375 000 so'm/tonna
	AI-91 va undan yuqori benzin	303 000 so'm/tonna	335 000 so'm/tonna
	aviakerosin (sintetikdan tashqari)	271 000 so'm/tonna	300 000 so'm/tonna
	dizel yoqilg'isi (sintetikdan tashqari)	326 000 so'm/tonna	360 000 so'm/tonna
	EKO dizel yoqilg'isi (sintetikdan tashqari)	293 000 so'm/tonna	325 000 so'm/tonna
	dizel yoki karbyurator (injektor) dvigatellari uchun motor moyi	461 000 so'm/tonna	510 000 so'm/tonna
2.	Polietilen granulalar	10%	
3.	Tabiiy gaz	12%	
4.	Yakuniy iste'molchiga realizatsiya qilinadigan:		
	AI-80 va undan yuqori benzin	1 litr uchun 476 so'm/1 tonna uchun 633 000 so'm	1 litr uchun 525 so'm/1 tonna uchun 700 000 so'm
	AI-91 va undan yuqori benzin	1 litr uchun	1 litr uchun

		425 so'm/1 tonna uchun	470 so'm/1 tonna uchun
		565 000 so'm	621 000 so'm
dizel yoqilg'isi		1 litr uchun	1 litr uchun
		476 so'm/1 tonna uchun	525 so'm/1 tonna uchun
		578 000 so'm	635 000 so'm
suyultirilgan gaz		1 litr uchun	1 litr uchun
		476 so'm/1 tonna uchun	525 so'm/1 tonna uchun
		904 000 so'm	1 000 000 so'm
siqilgan gaz		1 kub metr	1 kub metr uchun
		uchun 678 so'm	750 so'm

5.	Xushbo'ylashtiruvchi yoki rang beruvchi qo'shimchalarsiz oq shakar	20%	
6.	Tarkibida shakar yoki boshqa shirinlashtiruvchi yoki xushbo'ylashtiruvchi moddalar mavjud bo'lgan va iste'mol qadog'iga qadoqlangan ichimliklar* (bundan energetik va tetiklashtiruvchi ichimliklar mustasno):		
	gazlangan	1 litr uchun 500 so'm	
	gazlanmagan	-	1 litr uchun 500 so'm
	Energetik va tetiklashtiruvchi ichimliklar	1 litr uchun 2 000 so'm	

Xulosa: Aksiz solig'i davlat byudjetiga katta daromad keltiruvchi muhim moliyaviy manba bo'lib, ayni paytda ijtimoiy va iqtisodiy siyosat vositasi sifatida ham ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari aksiz solig'i stavkasining oshirilishi iste'mol talabi va byudjet tushumlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Jumladan, O'zbekistonda tamaki va alkogol mahsulotlari uchun soliq stavkalarining yuqoriligi ushbu mahsulotlar iste'molini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu holat jamiyat sog'lig'ini yaxshilashda, zaruriy mahsulotlarni nazorat qilishda va davlat byudjetiga daromad tushumlarini oshirishda o'z ifodasini topadi. Natijalar xalqaro tajribalar bilan taqqoslanganda, O'zbekistondagi aksiz solig'i stavkalari nisbatan yuqori ekani ko'rinadi. Bunday

yuqori soliq stavkalari mamlakatning davlat byudjeti daromadini ko'paytirish va ijtimoiy siyosatni kuchaytirish uchun qo'llanilayotgan strategiya ekanligini ko'rsatadi. Aksiz solig'ining davlat byudjeti daromadlariga ijobiy ta'sirini hisobga olgan holda, soliq tizimlarini elektronlashtirish va monitoringni kuchaytirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Malikov T.S., Jalilov P.T. Budjet soliq siyosati: O'quv qo'llanma. T.: Akademnashr, 2011.
2. Jo'rayev A, Safarov G., Meyliyev O. Soliq nazariyasi: O'quv qo'llanma. T.: IqtisodMoliya. 2019.
3. Vahobov A, Jo'rayev A. Soliqlar va soliqqa tortish: Darslik. T.: Iqtisod-Moliya. 2019.
4. Urazov K.B., Po'latov M.E. Buxgalteriya hisobi. Darslik. T.: Innovatsion rivojlanish nashriyot – matbaa uyi. 2020.
5. Soliq kodeksi (2025)
6. Internet saytlari.